

WIOLETTA HAJDUK-GAWRON

JĘZYK POLSKI I KULTURA POLSKA JAKO EGZOTYCZNE W REPUBLICIE KOREI

WPROWADZENIE

Egzotyczny, czyli charakterystyczny dla dalekich krajów o całkowicie odmiennym klimacie, krajobrazie i kulturze – przeczytamy w słowniku języka polskiego objaśniającym użycie tego przymiotnika¹. Określenie to często jest łączone z rzeczownikiem „język”, bywa, że występuje wymiennie z przymiotnikiem „rzadki” lub „niszowy”. Wszystkie te określenia mają w swej definicji znamię specyfiki odnoszącej się do odległego terenu, limitowania dostępności lub wskazania na pewną osobliwość albo niezwykłość. Dobranie do rzeczownika „język” odpowiedniego określenia, spośród wymienionych, zależy od perspektywy, z której chcemy o nim mówić. Polacy o języku polskim nie powiedzą, że jest on językiem egzotycznym czy rzadkim. Jednak jeśli weźmiemy pod uwagę perspektywę Republiki Korei, to użycie przymiotników „egzotyczny”, „rzadki” lub „niszowy” w stosunku do kultury polskiej i języka polskiego są w pełni uzasadnione.

Zanim przejdę do rozważań nad sytuacją języka polskiego w Korei, warto, choć pokrótce, wspomnieć o położeniu geograficznym i składzie etnicznym Republiki Korei, gdyż uwarunkowania te w pewnym zarysie mogą odzwierciedlać stopień dostępności tego kraju dla cudzoziemców i otwartość jego mieszkańców na kultury obce. Wydawać by się mogło, że obywatele państwa położonego na Półwyspie Koreańskim, otoczonego morzami i graniczącego z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną, mogą być odcięci od reszty świata, gdyż takie usytuowanie geograficzne powoduje wykształcenie się pewnych tendencji izolacjonistycznych w obrębie kultury i polityki. Jednakże

Dr WIOLETTA HAJDUK-GAWRON – Uniwersytet Śląski; e-mail: wioletta.hajduk-gawron@us.edu.pl;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6978-127X>.

¹ *Wielki słownik języka polskiego* podaje trzy definicje tego przymiotnika, wskazując na jego łączliwość z rzeczownikami: „ptak”, „wyjazd”, „pomysł” (wsjp.pl, wsjp.pl/).

po II wojnie światowej zacieśniły się relacje między Republiką Korei a USA, co niewątpliwie wpłynęło na szybki rozwój gospodarczy Korei i okcydentalizację życia wielu Koreańczyków. Pomimo widocznych efektów westernizacji Kraju Spokojnego Poranka, kultura koreańska zachowała swoją tożsamość i od kilku lat wzbudza zainteresowanie na całym świecie, czego dowodem są powszechnie znana muzyka popularna k-pop, moda na k-beauty lub k-food, czy najnowsze technologie (Oleksiuk 2019). W ostatnich latach duży wpływ na rozwój turystyki w Republice Korei miało rozpowszechnienie się koreańskiej fali (kor. hallyu) na Azję, Amerykę i Europę. Dzięki temu Koreę Południową zaczęli odwiedzać fani popkultury koreańskiej z całego świata, co z kolei spowodowało oswojenie egzotycznej, dla niektórych przedstawicieli tzw. Zachodu i innych państw Azji, kultury Korei. Z kolei swego rodzaju ograniczenie wyspiarskie kraju wzmaga zainteresowanie jego obywateli zamorskimi terenami i kulturami, choćby z pobudek turystycznych, ale przede wszystkim z przyczyn ekonomicznych i handlowych – chodzi głównie o poszukiwanie nowych rynków zbytu².

Korea Południowa przez wiele lat uchodziła za kraj jednolity narodowościowo. Statystyki na rok 2021 podają, że przebywa tu około 1 100 000 zarejestrowanych cudzoziemców (liczba ta stanowi niewielki odsetek w porównaniu z ponad 50-milionową populacją Korei). Najbardziej liczną mniejszością etniczną są Chińczycy, przy czym liczba Polaków wynosi 384³. Grupa Polaków mieszkających w Korei jest niewielka i obecność przedstawicieli naszego kraju w Republice Korei może budzić zaskoczenie i zaciekawienie u obywateli Korei. Trudno mówić o wiedzy przeciętnych Koreańczyków na temat egzotycznej dla nich Polski, jednakże warto odnotować fakt, że w wielu przypadkach zapytani o skojarzenia z Polską wymieniają hasła-emblematy: „Solidarność”, Lech Wałęsa, Warszawa, Kraków, Jan Paweł II, Chopin, a młodsze pokolenie Koreańczyków doskonale zna sportowca Roberta Lewandowskiego.

² Przykładem dążenia do bycia blisko odległych państw i podnoszenia konkurencyjności kraju i jego obywateli są np. studia oferowane przez HUFs, czyli jednostkę akademicką, która specjalizuje się w studiach zagranicznych, kształcąc ekspertów nie tylko w danej dziedzinie nauk ścisłych czy społecznych, ale i w języku i kulturze innych państw.

³ viewer.moj.go.kr/skin/doc.html?rs=/result/bbs/227&fn=temp_1626769059150100. Dane pochodzą z czerwca 2021 roku ze statystyk koreańskiego Ministerstwa Sprawiedliwości www.immigration.go.kr/immigration_eng/index.do. Marcin Jacoby w swojej książce z 2020 roku podaje liczbę 2 milionów cudzoziemców mieszkających w Korei (Jacoby 36), tę samą liczbę na rok 2016 podaje Wikipedia [pl.wikipedia.org/wiki/Korea_Po%C5%82udniowa# Struktura_etniczna](https://pl.wikipedia.org/wiki/Korea_Po%C5%82udniowa#Struktura_etniczna). Należy wnioskować, że spadek liczby ludności napływowej w roku 2021 jest prawdopodobnie wynikiem ograniczeń pandemicznych.

Jeśli zaś mowa o ruchu ludności koreańskiej na zewnątrz kraju, to doświadczenie kolonializmu japońskiego i wojny spowodowały, że Koreańczycy, podobnie jak Polacy, emigrowali z przyczyn politycznych i ekonomicznych np. do USA⁴. Obecnie obserwuje się znaczny wzrost napływu Koreańczyków do Polski (wystarczy wymienić strefy ekonomiczne w takich rejonach Polski jak Mazowsze, Dolny i Górny Śląsk czy Zagłębie Dąbrowskie).

Przytoczone dane wydają się istotne w kontekście rozumienia egzotyki jako cechy opisującej pewną osobliwość lub niezwykłość omawianego przedmiotu. Korea Południowa i jej kultura w oczach większej części świata jest egzotyką i marką samą w sobie. Jak zatem w tym egzotycznym kraju ma się język polski i polska kultura?

W niniejszym artykule zarysuję sytuację polskiej kultury, literatury i języka polskiego postrzeganych jako egzotyczne, rzadkie lub niszowe. Kontekstem rozważań będzie glottodydaktyka polonistyczna i obserwacje zdobyte w koreańskiej placówce akademickiej podczas mojej pracy jako profesora goszczonego w Katedrze Studiów Polskich w Hankuk University of Foreign Studies.

1. KONTAKTY POLSKO-KOREAŃSKIE

Znanym faktem z historii stosunków dyplomatycznych Polski jest brak współpracy z niektórymi państwami w czasie, gdy Polska funkcjonowała jako Polska Republika Ludowa. Do takich państw należała Korea Południowa. Nie można jednak mówić o braku wzajemnego zainteresowania obu państw, gdyż jedną z pierwszych publikacji przybliżającą polskiemu czytelnikowi Kraj Spokojnego Poranka jest relacja z 1905 roku polskiego podróżnika Wacława Sieroszewskiego⁵. Ze współczesnych opracowań, które w sposób popularno-naukowy zapoznają z historią, kulturą i literaturą koreańską, warto wymienić książkę

⁴ Najczęstszą destynacją koreańskich emigrantów w latach 70. XX wieku był stan Kalifornia w USA. Do tej pory powszechnym zjawiskiem w Korei jest emigracja edukacyjna, co powoduje powstanie modelu rodziny kirosi – rodzin gęsi. Emigracja edukacyjna oznacza wyjazd najczęściej do USA jednego z rodziców wraz z dzieckiem/dziećmi do czasu ukończenia przez nie/nich edukacji, i pozostanie w kraju drugiego rodzica, który zapewnia rodzinie regularne dochody na utrzymanie siebie i rodziny w USA. Takie działania mają na celu polepszenie bytu potomka po powrocie do Korei, ponieważ uzyskanie dyplomu amerykańskiej uczelni wraz z doskonałą znajomością języka angielskiego zapewnia dobre perspektywy zawodowe, a tym samym dostanie życie.

⁵ Por. Sieroszewski; Choi, *Obraz kultury koreańskiej w twórczości Wacława Sieroszewskiego*.

Marcina Jacobego *Korea Południowa. Republika Żywiółów* i wybrane pozycje wydawnictwa Kwiaty Orientu⁶.

Natomiast w Korei usłyszano o Polsce po raz pierwszy po otwarciu koreańskich portów (traktat między Japonią a Koreą z 1876 roku)⁷, a wśród tekstów przedstawiających Polskę koreańskim odbiorcom należy przywołać zbiór esejów zatytułowany *Bareusyaba-eseo bonaen pyeonji. Dongyureop yeoksaesei*⁸ (Im), a napisany przez absolwenta wydziałów historii i filozofii, który przebywał w Polsce przez dwa lata od 1995 jako profesor zagraniczny. Badacz ujmuje obraz Polski tymi słowami:

W Warszawie od kilku dni pada śnieg. ... Za każdym razem, gdy sypie, czuję, że zima idealnie oddaje klimat wschodnioeuropejski⁹. Pensjonat Wydziału Badań Historycznych Państwowego Instytutu Nauk, w którym się zatrzymuję, znajduje się pośrodku starego miasta, a kiedy od niechcenia wyglądam przez okno, widzę ludzi opatulonych w grube ubrania, którzy idą pochyleni, z twarzami bez wyrazu, zupełnie jakbym patrzył na pejzaże XVI- i XVII-wiecznych holenderskich malarzy. Te średniowieczne budynki przykryte warstwą śniegu, światła sączące się z pokojów na poddaszach – szczekanie psa, które od czasu do czasu przerywa ciszę, a do tego słowiańskie pieśni z ich niskim basem, brzmią jak jakaś halucynacja słuchowa i naprawdę można dać się oszukać, że widok, na który się patrzy, zamarł bez ruchu. (Im 11)

Polska postrzegana jest przez Koreańczyków jako kraj egzotyczny, bo odległy i odmienny pod wieloma względami, jednak bliski, gdyż historia obu państw splata się w podobnych okolicznościach. Píše o tym autor książki *Paran, Poland, Polska!*:

Około 100 lat temu Koreańczycy rozumieli Polskę o wiele dokładniej i bardziej obrazowo, niż my znamy ją dzisiaj. To dlatego, że ówczesne dzienniki i czasopisma co chwila relacjonowały historię upadku Polski i realia walki o niepodległość, a w tych świadectwach szukano niezliczonych przykładów i pouczeń dla Korei. (Yi 16)

⁶ Na przykład Sawińska. Wydawnictwo zajmuje się nie tylko wydawaniem tłumaczeń książek koreańskojęzycznych lub poświęconych Korei, ale również promocją kultury koreańskiej poprzez organizację warsztatów i innych wydarzeń kulturalnych.

⁷ Por. Yi 16.

⁸ *Listy wysłane z Warszawy. Eseje historyczne o Europie Wschodniej*. Wszystkie koreańskie tytuły książek oraz fragmenty publikacji koreańskojęzycznych przywołane w artykule zostały przetłumaczone na język polski przez Marię Kurtową, absolwentkę studiów magisterskich na Wydziale Orientalistycznym w Zakładzie Koreanistyki Uniwersytetu Warszawskiego oraz absolwentkę studiów doktoranckich w Academy of Korean Studies w Seongnam, Korea Południowa (specjalizacja: językoznawstwo).

⁹ W Korei zwykle Polskę klasyfikuje się jako kraj Europy Wschodniej.

Autor wskazuje współczesną powierzchowność wiedzy przeciętnego Koreańczyka na temat Polski w porównaniu z informacjami dostarczanymi przez koreańskie media około 100 lat wstecz:

Dziś wszyscy Koreańczycy znają wielkiego muzyka Chopina, światowej sławy naukowców Kopernika czy Madame Curie oraz papieża Jana Pawła II, który był głową Kościoła katolickiego, ale niewielu zdaje sobie sprawę z tego, że ojczyzną tych postaci jest Polska. (Yi 15)

Podobną opinię w roku 2013 wyraża autor *Historii Polski*. Podręcznika, który w ciekawy sposób opowiada o wspamiętej historii Polski:

Polskę kojarzymy z astronomem Kopernikiem, który zaproponował system heliocentryczny, z poetą fortepianu Chopinem, z laureatem literackiej Nagrody Nobla i autorem *Quo vadis*, Sienkiewiczem, z papieżem Janem Pawłem II, a także z symbolem ruchu demokratycznego w Europie Wschodniej, „Solidarnością” i jej liderem, Lechem Wałęsą. Kiedy studiowałem w odległej Polsce, czytając polskie książki historyczne miałem wrażenie – nie raz i nie dwa – że czytam o przeszłości Korei. ... Celem tej książki jest spojrzenie na nieznaną nam odbicie nas samych w zwierciadle polskiej historii. (Kim 12)

Relacje między Koreą Południową a Polską rozwijają się w bezprecedensowym tempie od 2000 roku. Jeszcze w latach 90. XX wieku w wyniku współpracy ekonomicznej obu państw obserwujemy obecność koreańskich firm w Polsce. Ma ona duży wpływ na popularność studiów polonistycznych wśród Koreańczyków, ponieważ ich absolwenci znajdują w nich zatrudnienie. W odpowiedzi na wzmagające się zainteresowanie Koreańczyków Polską wydano w 2013 roku przewodnik zatytułowany *Pollandeu. Gabogo sipeun nara alsurok jaeminneun nara* (Polska. Kraj, do którego chce się pojechać, ciekawszy im więcej się o nim wie)¹⁰, który uwzględnia jej historię, kulturę, zwyczaje, język, turystykę, politykę i ekonomię. Coraz liczniejsze są wzajemne wizyty znanych osobistości, wymiany kulturalne¹¹, akademickie oraz wymiany i publikacje naukowe. Polska literatura jest coraz częściej tłumaczona i wprowadzana na koreański rynek, więc przeniknęła do serc koreańskich czytelników i liczba jej miłośników w Korei rośnie. To zmiana i trend (Yun 6).

¹⁰ Autor Hyeonjung Yun mieszkał i studiował w Polsce w latach 2004-2006. Obecnie pracuje w Ministerstwie Unifikacji (Zjednoczenia Korei).

¹¹ Niebagatelną rolę w zmianie postrzegania Polski i polskiej kultury odgrywają działania Instytutu Adama Mickiewicza w Poznaniu i Program Azja, w ramach którego od 2008 roku w Korei odbywają się liczne spotkania kulturalne (wystawy, festiwale, spektakle) z udziałem polskich artystów. Wszystko to sprawia, że polska kultura staje się mniej egzotyczna i jest przykładem kultury o renomie europejskiej, a nawet światowej.

2. OSWAJANIE EGZOTYCZNEJ KULTURY – TŁUMACZENIA POLSKIEJ LITERATURY NA JĘZYK KOREAŃSKI

Aby w pełni zrozumieć kulturę obcego kraju, warto znać literaturę powstałą w języku jego mieszkańców. Jak pisze Romuald Cudak we wstępie do *Literatury polskiej w świecie* (9-10), przekład staje się również świadectwem odbioru danej literatury krajowej przez odbiorców zewnętrznych kulturowo, gdyż wybory tekstów literackich dokonane przez tłumaczy niejako wywodzą się z preferencji czytelników, ich możliwości odbioru i potrzeb, które może zaspokoić poznawanie literatury obcej. Jakie dzieła literatury polskiej stanowią jej reprezentację w tłumaczeniach koreańskich? Lista przetłumaczonych pozycji wciąż się wydłuża, w niniejszym artykule zostaną przywołane tylko niektóre pozycje. Początkowo dzieła polskich autorów były tłumaczone na język koreański z języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego czy japońskiego. Obecnie translacją literacką zajmują się głównie specjaliści wykształceni polonistycznie i można wskazać na kilka widocznych tendencji. Otóż koreańscy tłumacze najczęściej przekładają dzieła polskich noblistów, zdecydowaną większość stanowią teksty prozatorskie i współczesne (Czoj, „Przekłady” 68-83). Pierwszym polskim tekstem literackim przetłumaczonym w 1916 roku przez nieznanego autora na język koreański z języka japońskiego był utwór Henryka Sienkiewicza *Quo vadis*. Utwór noblisty doczekał się ponad 50 wersji wydawanych w różnych koreańskich wydawnictwach, co świadczy o jego dużej popularności wśród czytelników. Drugim, po Henryku Sienkiewiczu, ulubionym polskim pisarzem przez koreańskich miłośników literatury, okazuje się Marek Hłasko, którego twórczość jest bliska doświadczeniom Koreańczyków w latach 60. i 80. XX wieku, kiedy w Korei Południowej panował dyktatorski rząd wojskowy (Czoj, „Przekłady” 73). Próbą sięgnięcia po literacki opis choćby fragmentu polskiej kultury i obyczajowości jest przekład bezpośredni z języka polskiego na język koreański epepei narodowej *Pan Tadeusz*. Tłumaczenie to jest pracą zbiorową zespołu koreańskich polonistów z HUFS.

Ester Czoj wskazuje na istotne kryteria, które mogą wzmacniać zainteresowanie koreańskich czytelników literaturą polską. Badaczka twierdzi, że istotne są punkty zbieżne w historii i doświadczeniach społecznych obu państw. Jako przykład podaje twórczość polskich poetów pokolenia Kolumbów – Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Gajcego oraz koreańskich poetów Yoon Dongju i Lee Yooksa, którzy tworzyli w podobnym duchu, w podobnym czasie w krajach ogarniętych wojną i okupacją¹². Drugą ważną strategią wydawniczą jest wybór

¹² Por. Choi, „A Comparative Study”.

współczesnych pisarzy, którzy mogą aktywnie uczestniczyć w promocji swoich książek w Korei, ponieważ dzięki osobistym spotkaniom twórcy i czytelników wytwarza się więź, która skutkuje wiernością czytelniczą (Czoj, „Przekłady” 82).

Recepcja literatury polskiej w Korei nie ogranicza się jedynie do tekstów skierowanych do odbiorców dorosłych. Kwitnie przekład literatury dla dzieci i młodzieży, jak również polskich *picture booków* i książek tworzonych w nurcie humanistyki ekologicznej¹³.

Niewątpliwie przekład tekstów literackich odgrywa niebanalną rolę w tworzeniu kulturowych mostów między Polską a Koreą, a jakość przekładu jest doskonalsza, bo dokonują go specjaliści wykształceni nie tylko językowo, ale ci, którzy znają polską literaturę, obyczajowość i historię.

3. WYMIANA AKADEMICKA I PIERWSZE STUDIA POLSKIE NA HUFŚ

Polska – jako PRL – utrzymywała bardzo dobre stosunki dyplomatyczne z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną. W Polsce mogli podejmować studia północnokoreańscy studenci¹⁴, a w 1953 roku na Uniwersytecie Warszawskim utworzono lektorat języka koreańskiego, jako drugi język egzotyczny dla sinologów lub japonistów, umożliwiając tym samym naukę języka koreańskiego prowadzoną początkowo przez północnokoreańskiego lektora. Natomiast pełne studia koreanistyczne otwarto na UW w 1983 roku¹⁵. Obecnie studia koreanistyczne prowadzone są w czterech polskich uczelniach¹⁶.

Tymczasem początki studiów polskich w Korei Południowej datują się na drugą połowę lat 80. XX wieku. Pomimo nawiązania relacji dyplomatycznych między Polską a Koreą Południową dopiero w 1989 roku, pierwsza katedra studiów polskich w Republice Korei, będąca częścią Wydziału Studiów Europy Wschodniej Hankuk University of Foreign Studies, powstała już w 1987 roku. Było to możliwe dzięki zapobiegliwości rządu koreańskiego oraz uporowi założyciela pierwszych studiów polskich w Korei Południowej – profesora

¹³ Na szczególną uwagę zasługuje twórczość Iwony Chmielewskiej i jej współpraca z koreańską tłumaczką Jiwone Lee. Por. Hajduk-Gawron i Kim.

¹⁴ Ponadto w 1953 roku do Polski na blisko 7 lat przyjęto ponad tysiąc sierot z Korei Północnej – ofiary wojny koreańskiej. O ich losach pisał m.in. Brandys, *Dom odzyskanego dzieciństwa*. Ukazał się również reportaż literacki na ten temat, por. Krysowata, *Skrzydło anioła* oraz filmy dokumentalne: *Children Gone to Poland*, reż. Chu Sangmi, *Kim Ki Dok*, reż. Patryk Yoka, Jolanta Krysowata.

¹⁵ Podaję za: Koreanistyka UW, www.koreanistyka.orient.uw.edu.pl/historia.html.

¹⁶ Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Byungkwon Cheonga, który nauczył się języka polskiego w Niemczech. W latach 70. XX wieku rząd koreański umożliwił zdobywanie stypendiów, w ramach których można było studiować kierunki związane z Europą Środkowo-Wschodnią przez 5 lat w USA lub w krajach Europy Zachodniej. Już wówczas władze koreańskie przeczuwały atrakcyjność i potrzebę zainteresowania się egzotycznym, bo odległym i znajdującym się za żelazną kurtyną państwem. Profesor Byungkwon Cheong ukończył polonistykę na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie Zachodnim, a po powrocie do Korei rozpoczął starania o otwarcie kierunku polonistycznego kształcącego z zakresu historii, kultury, literatury i języka polskiego (por. Cheong, „Polonistyka koreańska”).

Początkowo kadre Katedry Studiów Polskich stanowili koreańscy wykładowcy i profesorowie, gdyż ze względu na brak relacji dyplomatycznych nie było możliwości zaproszenia wykładowcy z Polski. Z czasem absolwenci koreańskich studiów polonistycznych kończyli studia magisterskie lub doktoranckie w Polsce, a zatrudnienie polskiego profesora goszczonemu stało się normą. Historia założenia studiów polonistycznych w Republice Korei wskazuje na wyteżony wysiłek jej twórców i wiarę w sens inwestowania w zasoby ludzkie skoncentrowane na kulturze tak odległego dla mieszkańców Korei kraju, jakim jest Polska.

4. PROFIL STUDENTÓW I ABSOLWENTÓW KATEDRY STUDIÓW POLSKICH HUFS

Kilkoro absolwentów pierwszych i kolejnych lat studiów polonistycznych obecnie jest kadrami kształcącą w zakresie historii, polskiej literatury, kultury i języka polskiego¹⁷. Naukowcy wykształceni w Korei i w Polsce prowadzą zarówno systematyczne badania z zakresu języka polskiego, literatury i historii polskiej, jak i zajmują się przekładem polskiej literatury na język koreański¹⁸. Dzięki ich zaangażowaniu możliwe jest kształcenie polonistyczne na poziomie licencjatu (4 lata nauki), studenci mają również możliwość podjęcia studiów magisterskich i doktoranckich na HUFS lub kierownictwo Katedry pomaga studentom w odbyciu studiów albo stażu językowego na polskich uczelniach w ramach stypendiów rządowych obu państw¹⁹.

¹⁷ Wystarczy wymienić choćby aktualnych pracowników poza wspomnianym już założycielem studiów: Kim Jongsuck, Choi Sungeun (Esterą Czój), Kim Yongdeog, Kim Jiyoung, Lee Okjin, Lee Jiwone, Koh Seunghui.

¹⁸ Por. Cheong, „Zajęcia z literatury”; Czój, „Przekłady”; Czój i Hajduk-Gawron; Hajduk-Gawron i Kim.

¹⁹ W przypadku strony polskiej niezwykle duże znaczenie mają programy oferowane przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej oraz współpraca niektórych polskich uczelni z HUFS,

Studenci i pracownicy Katedry tworzą silną społeczność, którą łączy zamiłowanie do szeroko pojętej polskości. Studenci studiów polskich na co dzień angażują się w różnorakie działania, które mogą pogłębić ich umiejętności językowe i kompetencje kulturowe, stając się tym samym łącznikami i swego rodzaju nosicielami polskiej kultury w Korei Południowej. Są członkami zespołu folklorystycznego „Mazurka”, który jest zapraszany na uroczystości organizowane przez Ambasadę RP w Seulu, zespół bierze również udział w międzynarodowych festiwalach folklorystycznych, prezentując polskie tańce. Ponadto na HUFS działa klub dyskusyjny, który zachęca do podejmowania aktualnych tematów związanych z Polską. Studenci uczą się języka w sposób aktywny, np. wystawiając sztuki teatralne lub redagując gazetkę studencką „Prędko, prędzej”, w której piszą o problemach ich interesujących, związanych z Polską i Koreą.

O silnym związku absolwentów z językiem polskim i Polską świadczy fakt, że swoje życie zawodowe lub prywatne łączą z Polską: pracują w koreańsko-polskich firmach, tworzą kanały na YouTube, w których porównują kulturę i język obu krajów.

Wzmacnianie więzi z Polską i motywowanie do nauki języka polskiego jest niezwykle istotne szczególnie z powodu dystansu, jaki dzieli obydwa kraje, bo pomimo globalizacji i dostępności wielu treści w internecie, nic nie zastąpi osobistych kontaktów i spotkań z rodzimymi użytkownikami języka danego kraju. Motywacja do nauki języka obcego jako czynnik pozajęzykowy w dużej mierze wpływa na skuteczność i efektywność nauki. Jednak w przypadku uczenia się języka polskiego przez koreańskich studentów, ze względu na znaczące różnice kulturowe, dużą odległość terytorialną i różnice w stylach uczenia się, czynniki osobnicze i społeczne, więzi z Polską odgrywają niebagatelną rolę w nauce języka polskiego i różnorako wchodzi w interakcję z motywacją studentów koreańskich na różnych etapach nauki. Interesujące badania i wnioski na ten temat przedstawia Emilia Szalkowska Kim²⁰, która w sposób szczegółowy analizuje warunki nauczania języka polskiego w koreańskim systemie akademickim. Zwraca uwagę na cechy osobowościowe (np. stopień lęku językowego u uczących się), czynniki społeczne (możliwość lub jej brak wyjazdu do Polski) oraz sposób oceniania postępów uczniów w koreańskim systemie edukacji. Jedną z istotnych kwestii, którą porusza, jest rola nauczyciela jako mentora.

ze strony koreańskiej to działania National Research Foundation of Korea, KOTRA – Koreańska Agencja Promocji Handlu i Inwestycji/Korea Trade-Investment Promotion Agency oraz stypendialne programy rządowe.

²⁰ Zob. Lisowski 117-28.

Warto podkreślić fakt, że studenci koreańskich studiów polskich oczekują od wykładowców wskazania możliwości późniejszego zatrudnienia (Szalkowska Kim 330-31). Znajomość języka polskiego (egzotycznego/rzadkiego) okazuje się nie lada atutem podczas starań o pracę, szczególnie tuż po studiach, w takich sektorach jak przemysł, branża informatyczna lub elektroniczna. Z tego powodu większości studentom mniej zależy na wykształceniu filologicznym, a bardziej na zdobyciu konkretnych umiejętności językowych i kompetencji kulturowych. Stąd większe zainteresowanie zakończeniem edukacji na etapie licencjatu. Nieliczni studenci kontynuują studia polonistyczne w Korei lub w Polsce na II i III stopniu szkolnictwa.

5. KOREAŃSKA POLITYKA JĘZYKOWA WOBEC RZADKICH JĘZYKÓW OBCYCH

Jak już wspomniano, Koreański Uniwersytet Studiów Zagranicznych (HUFS) zachęca swoich studentów do podejmowania studiów na dwóch kierunkach – jednym z nich jest język obcy (45 języków do wyboru), a drugi to konkretna dziedzina naukowa np. ekonomia, historia, zarządzanie, stosunki międzynarodowe, inżynieria, administracja i wiele innych. Języki takie jak angielski, francuski, niemiecki lub chiński i japoński uchodzą za najczęściej wybierane. Z kolei języki, pośród których można wymienić np. węgierski, słowacki, uzbecki, włoski, gruziński, urdu, w tym również polski, są językami rzadko wybieranymi, tzn. nie są to języki pierwszego wyboru i z tego względu język polski w Korei jest definiowany jako język rzadki²¹.

Edukacja języków rzadkich w Korei od 2017 roku jest objęta opieką rządu koreańskiego, gdyż w 2016 roku uchwalono *Ustawę w sprawie wspierania edukacji rzadkich języków obcych*. Zgodnie z tym dokumentem rzadkie języki obce określane są jako strategicznie niezbędne dla rozwoju kraju (Koreański Instytut Legislacyjny, art. 2, p. 1). Języki rzadkie z perspektywy koreańskiej to języki tych państw²², których rynki mogą stanowić atrakcyjny kierunek współpracy gospodarczej, a zatem są niszą godną zagospodarowania, miejscem, które można zająć, i w tym rozumieniu język polski traktowany jest również jako niszowy.

Wskazane w ustawie języki rzadkie są przede wszystkim narzędziem wspierania rozwoju gospodarczego Korei. Ustawa daje też możliwość obywatelom

²¹ Jednakże warto wspomnieć, że nabór na studia polonistyczne odbywa się każdego roku.

²² W *Ustawie* wymieniono 53 języki zdefiniowane jako rzadkie.

Korei do poszerzania swoich horyzontów, ponieważ jej celem jest również udostępnienie nauki języków rzadkich nie tylko studentom wybierającym dany język jako swój kierunek studiów, ale również tym, którzy pragną poznawać języki rzadkie w ramach swoich zainteresowań i rozwoju osobistego.

Języki obce nie są już tylko narzędziami komunikacyjnymi, ale strategicznymi zasobami, które powinny promować interesy narodowe. Właśnie w tym duchu – duchu rozwoju globalnej wymiany kulturowej i przemysłowej należy postrzegać edukację rzadkich języków obcych w Korei jako główną strategię narodową w globalnej komunikacji.

6. SERIA PODRĘCZNIKÓW I POMOCY DYDAKTYCZNYCH

Typologia języków polskiego i koreańskiego wskazuje na duże różnice systemowo-strukturalne, co powoduje, że obydwaj języki przez rodzimych ich użytkowników są wzajemnie odbierane jako języki egzotyczne. Nauka egzotycznego języka obcego może przysparzać wielu trudności, począwszy od dostępu do materiałów dydaktycznych, na niewielkich możliwościach wyjazdowych do kraju, w którym dany język jest używany, skończywszy. Jednak znajomość języka rzadkiego się opłaca – dla potencjalnych pracodawców świadczy ona o ambicjach i przydatności pracownika. Język angielski traktowany jako *lingua franca* we współczesnym świecie nie jest już tak mocnym atutem jak właśnie umiejętność posługiwania się językiem egzotycznym, gdyż świadczy o otwartości na dotąd obce kultury, skuteczniejszym komunikowaniu się z osobami z innego obszaru kulturowego, poznaniu nowych stylów życia, jak również poznaniu samego siebie. Uczenie się języka egzotycznego jest inwestycją, ale również doskonałym treningiem dla mózgu, może być pasją podszytą korzyściami finansowymi lub motywacjami osobistymi (bliski związek z przedstawicielem innej kultury). Doświadczenia wielu polskich lektorów w nauczaniu języka polskiego jako obcego oraz rozmach, z jakim polszczyzna jest nauczana poza granicami kraju w ostatnich latach, potwierdzają konieczność tworzenia podręczników skierowanych do konkretnych grup językowych lub wiekowych. Nie jest to tendencja nowa, można by powiedzieć, że obecnie przeżywamy renesans podręczników pisanych z myślą o danej grupie odbiorców.

W Korei Południowej, jak dotąd, istnieje tylko jedna placówka akademicka kształcąca w zakresie studiów polonistycznych. Z tego powodu, między innymi, język polski w tym kraju jest postrzegany jako egzotyczny, a jego studiowanie jako prestiżowe. Dlatego koreańskie Ministerstwo Edukacji zaproponowało

Katedrze Studiów Polskich HUFŚ udział w projekcie w ramach *Ustawy* w latach 2018-2021. Projekt ma na celu wspieranie badań tych instytucji, które realizują nauczanie rzadkich języków obcych i wyszkolenie specjalistów, którzy mogą odegrać kluczową rolę w kontaktach gospodarczych i kulturalnych między Koreą a innymi państwami. Projekt ten wzmacnia również promocję języka polskiego i jego dostępność dla koreańskich odbiorców. Zakłada, między innymi, stworzenie serii podręczników do nauki języka polskiego wraz z katalogami leksykalnymi, gramatycznymi, funkcjonalno-pojęciowymi oraz socjokulturowymi, zaprojektowanie aplikacji mobilnych służących do samodzielnej nauki języka polskiego oraz przeprowadzenie dodatkowych kursów językowych przeznaczonych dla słuchaczy spoza HUFŚ (Czoj, „Ustawa” 116-18).

O charakterze podręcznika skierowanego do uczniów koreańskojęzycznych stanowią przede wszystkim bohaterowie książki, kontekst przedstawianych sytuacji oraz niektóre ćwiczenia uwzględniające specyfikę akwizycji języka polskiego przez odbiorców koreańskich. Sposób wprowadzania materiału leksykalnego, struktur gramatycznych czy zastosowania i użycia funkcji językowych nie różni się od ogólnie przyjętych metod w podręcznikach bez ograniczeń do konkretnej grupy językowej. Bohaterami serii podręczników są polska studentka i koreański student, którzy studiują w Republice Korei, oraz koreańska menedżerka i polski inżynier pracujący w Polsce. Zatem są to bohaterowie, z którymi można się identyfikować, gdyż mają oni problemy zbliżone do problemów odbiorców podręcznika, a taki kontekst skłania do spontanicznych wypowiedzi i zainteresowania treścią. Dialogi pomiędzy bohaterami są podstawą do treningu słuchowego, wprowadzania słownictwa oraz struktur gramatycznych i najczęściej odzwierciedlają typowe sytuacje z życia codziennego w Polsce lub w Korei. Bohaterowie wzajemnie informują się o realiach kulturowych, które często zostały dobrane na zasadzie kontrastu, np. nazwy imprez organizowanych z okazji różnych uroczystości lub zwyczajów (studniówka, parapetówka, mikołajki, andrzejki). Wprowadzanie kontekstu kulturowego ma na celu oswojenie egzotyki kultury polskiej przez studentów, którzy jeszcze nigdy nie byli w Polsce.

ZAKOŃCZENIE

Polityka językowa dotycząca wspierania edukacji języków rzadkich w Korei okazuje się zbieżna z postulatami zawartymi w pracy zbiorowej *Nauczanie i promocja języka polskiego w świecie*. Rozdział X wymienionej publikacji

(251-69) poświęcony jest promocji języka polskiego na rzecz podniesienia jego statusu w świecie. Publikacja ukazała się w 2017 roku i od tego czasu wiele postulatów w niej zawartych już doczekało się praktycznych realizacji. Jako przykład warto podać powołanie Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, która oferuje programy stypendialne dla osób niepolskiego pochodzenia. Taka forma wsparcia ze strony rządu polskiego owocuje coraz liczniejszymi stypendystami przyjeżdżającymi z Republiki Korei. Strategia ta sprawia, że egzotyczny język polski i bliższe poznanie Polski stają się osiągalne dla uczących się polskiego w Korei nie tylko dzięki finansowaniu ze strony koreańskiej, ale również dzięki zaangażowaniu Polski. Działania takie mają wpływ na ogólne ocieplenie wizerunku kraju i jego mieszkańców.

Jednak w Korei Południowej wciąż pozostaje wiele do zrobienia, aby zwiększyć możliwości poznawania polskiej kultury, która z jednej strony kusi Koreańczyków podobną przeszłością państw (doświadczenia kolonialne Korei i polskie zabory), zbliżonym położeniem geopolitycznym, a z drugiej zaś zachwyca odmiennością przyrody, potraw i języka. Polska staje się częstą destynacją turystyczną wielu Koreańczyków i wreszcie, a może przede wszystkim, polski rynek i polska gospodarka to atrakcyjni partnerzy biznesowi dla koreańskich inwestorów. Przy tak kształtujących się relacjach polsko-koreańskich dotkliwy okazuje się brak polskiej placówki kulturalnej w Korei takiej jak Instytut Polski, a fakt ten przekłada się na mniejszy zakres promocji języka polskiego w Republice Korei. Obecnie jednostkami angażującymi się w działania promocyjne jest Instytut Adama Mickiewicza i Ambasada RP w Seulu, która jako placówka dyplomatyczna dysponuje mniejszymi zasobami ludzkimi, lokalowymi i finansowymi niż Instytuty Polskie w innych krajach. To ograniczenie wpływa na brak możliwości zorganizowania wielu aktywności, np. kursów języka polskiego dostępnych dla osób zainteresowanych kulturą naszego kraju, a niebędących studentami studiów polskich.

Język polski w Korei jest postrzegany jako egzotyczny, nauczany w celach ekonomicznych bądź turystycznych, ale nie tylko, gdyż studia polskie na HUFŚ cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem wśród młodych ludzi, a wielu koreańskich polonistów jest wybitnymi tłumaczami i znawcami polskiej literatury, języka i historii. Tym bardziej więc należy docenić i organizować wszelkie inicjatywy mające na celu osvajanie egzotyki kultury polskiej oraz przyciągnięcie nowych miłośników Polski i polszczyzny w Republice Korei.

BIBLIOGRAFIA

- Act on the Promotion of Education of Critical foreign languages*, 2017, (Koreański Instytut Legislacyjny), elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=38337&lang=ENG. Dostęp 20.07.2021.
- Brandys, Marian. *Dom odzyskanego dzieciństwa*. Nasza Księgarnia, 1954.
- Cheong, Byungkwon. „Polonistyka koreańska wczoraj i dziś”. *Postscriptum Polonistyczne*, nr 2, 2010, ss. 15-24.
- Cheong, Byungkwon. „Zajęcia z literatury polskiej na Hankuk University of Foreign Studies”. *Literatura, kultura i język polski w kontekstach i kontaktach światowych*, red. Małgorzata Czermińska, Katarzyna Meller, Piotr Fliciniński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2007, ss. 147-54.
- Choi, Sungeun. „A Comparative Study between the Resistance Poems of Polish Kolumbowie Generation and Yoon Dongju”. *Journal of Central & East European studies*, nr 4-2, 2002, ss. 395-442.
- Choi, Sungeun. *Obraz kultury koreańskiej w twórczości Wacława Sieroszewskiego*. 2001. Warszawa, rozprawa doktorska.
- Cudak, Romuald, redaktor. *Literatura polska w świecie. Zagadnienia recepcji i odbioru*. Wydawnictwo Gnome, 2006.
- Czój, Estera. „Przekłady literatury polskiej w Korei”. *Postscriptum Polonistyczne*, nr 2, 2010, ss. 67-83.
- Czój, Estera. „Ustawa w sprawie wspierania edukacji rzadkich języków obcych – szansa na wypromowanie języka polskiego w Republice Korei”. *Spotkania polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia*, red. Yongdeog Kim, HUFS Press, 2018, ss. 109-20.
- Czój, Estera, Hajduk-Gawron, Wioletta. „Podróż między dwoma językami. O pracy nad przekładem tekstów Olgi Tokarczuk z Esterą Czój – tłumaczką literatury polskiej na język koreański – rozmawia Wioletta Hajduk-Gawron”. *Postscriptum Polonistyczne*, nr 1, 2020, ss. 177-96.
- Czoi, Estera, i in. *Podręcznik do nauczania języka polskiego dla Koreańczyków, poziom A1, 폴란드어 A1 표준교재 (Pollandeueo A1 Pyojungyojae)*. HUFS Press, 2019.
- Czój, Estera, i in. *Podręcznik do nauczania języka polskiego dla Koreańczyków, poziom A2*. HUFS Press, 2020.
- Czoi, Estera, i in. *Podręcznik do nauczania języka polskiego dla Koreańczyków, poziom B1, 폴란드어 B1 표준교재 (Pollandeueo B1 Pyojungyojae)*. HUFS Press, 2021.
- Czoi, Estera, i in. *Podręcznik do nauczania języka polskiego dla Koreańczyków, poziom B2, 폴란드어 B2 표준교재 (Pollandeueo B2 Pyojungyojae)*. HUFS Press, 2022.
- Hajduk-Gawron, Wioletta, Kim, Younghwa. „Przekłady polskich książek dla dzieci o tematyce proekologicznej i środowiskowej w Korei Południowej”. *Paidia i Literatura*, nr 3, 2021, ss. 1-13.
- Im, Jihyeon. *Bareusyaba-eseo bonaen pyeonji. Dongyureop yeoksaesei. 바르샤바에서 보낸 편지. 동유럽 역사에세이* [Listy wysłane z Warszawy. Eseje historyczne o Europie Wschodniej]. Wydawnictwo Gang, 1998.
- Jacoby, Marcin. *Korea Południowa*. Republika Żywiołów, MUZA, 2020.
- Kim, Yongdeok. *Iyagi pollandeusa. Hwaryeohaetdeon Pollandeu yeoksa-reul jaemittge iyagi-ro pureosseun yeoksaseo. 이야기 폴란드사. 화려했던 폴란드 역사를 재미있게 이야기로 풀어쓴 역사서* [Historia Polski. Podręcznik, który w ciekawy sposób opowiada o wspaniałej historii Polski]. Wydawnictwo HUEBOOKS, 2013.
- Krysowata, Jolanta. *Skrzydło anioła. Historia tajnego ośrodka dla koreańskich sierot*. Świat Książki, 2013.

- Lisowski, Tomasz. „Lingwistyczne i kulturowe uwarunkowania nauczania języka polskiego w Departamencie Polskim Hankuk University of Foreign Studies w Seul. *Studia polonistyczne w Azji*”, red. Cheong Byungkwon, Yongin [Republika Korei] 2007, ss. 117-28.
- Miodunka, Władysław, i in. *Nauczanie i promocja języka polskiego w świecie. Diagnoza – stan – perspektywy*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2018.
- Oleksiuk, Marlena. „Koreańska fala, czyli wpływ i rozprzestrzenianie się kultury koreańskiej w krajach europejskich i amerykańskich”. *Gdańskie Studia Azji Wschodniej*, nr 19, 2021, ss. 209-18.
- Sawińska, Anna. *W Korei. Zbiór esejów 2003-2007*. Kwiaty Orientu, 2012.
- Sieroszewski, Wacław. *Korea. Klucz dalekiego Wschodu*. Gebethner i Wolff, 1905.
- Szalkowska Kim, Emilia. „O motywacji w procesie nauczania i uczenia się języka polskiego w koreańskich warunkach akademickich”. *Spotkania polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia*, red. Yongdeog Kim, Wydawnictwo HUFSS, 2018, ss. 319-34.
- Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego*. T. 1, red. Jolanta Tambor i Aleksandra Achtelek, Gnome, 2007, ss. 254-63.
- Yi, Minhui. Paran, *Poland, Polska! Searching for hidden relationship between Korea and Poland about 100 years ago*. 파란(波蘭) · 폴란드(Poland) · 폴스까(Polska)! 100 여 년 전 한국과 폴란드의 만남, 그 의미의 지평을 찾아서. Wydawnictwo Someyoung, 2005.
- Yun, Hyeonjung. *Pollandeu. Gabogo sipeun nara alsurok jaeminneun nara*. 폴란드. 가보고 싶은 나라 알수록 재미있는 나라 [Polska. Kraj, do którego chce się pojechać, ciekawszy im więcej się o nim wie]. Wydawnictwo Yeoksagonggan, 2013.

JĘZYK POLSKI I KULTURA POLSKA JAKO EGZOTYCZNE W REPUBLICIE KOREI

Streszczenie

Celem rozważań przedstawionych w artykule jest przyjrzenie się, w ujęciu funkcjonalnym, kulturze, literaturze i językowi polskiemu postrzeganych jako egzotyczne w Republice Korei.

We wstępie nakreślono uwarunkowania geopolityczne Korei Południowej, które w pewnym zarysie mogą odzwierciedlać stopień dostępności tego kraju dla cudzoziemców i otwartość jego mieszkańców na kultury obce. W dalszej części szkicu podjęto próbę przybliżenia relacji polsko-koreańskich na podstawie opublikowanych w Polsce i Korei wydań popularno-naukowych. Analiza wybranych publikacji potwierdza tezę o egzotyce języka polskiego i polskiej kultury w Korei, równocześnie wskazuje na obopólne zainteresowania oraz wyszukiwania miejsc wspólnych w historii i tekstach literackich. Następnie przybliżono recepcję literatury polskiej w Korei jako jedną z możliwości osvajania odległej kultury, historię jedynych do tej pory studiów polskich na Hankuk University of Foreign Studies oraz opisano politykę językową rządu koreańskiego wobec edukacji rzadkich języków obcych. Szkic zawiera również opis projektu, w ramach którego powstała seria podręczników, stanowiących wzbogacenie oferty glottodydaktyki polonistycznej o pomoce skierowane do odbiorców koreańskojęzycznych.

Słowa kluczowe: język polski jako obcy; glottodydaktyka polonistyczna; recepcja literatury polskiej; nauczanie języka polskiego w Republice Korei.

POLISH LANGUAGE AND CULTURE
AS SOMETHING EXOTIC IN THE REPUBLIC OF KOREA

Summary

The purpose of this paper is to take a functional look at the culture, literature and language of Poland which is perceived as exotic in the Republic of Korea.

In the introduction, the geopolitical conditions of South Korea are outlined, which, to some extent, may reflect the country's accessibility for foreigners and the openness of its inhabitants to foreign cultures. In the next part of the outline, an attempt is made to introduce Polish-Korean relations on the basis of popular science publications in Poland and Korea. An analysis of selected publications confirms the thesis of the exoticism of Polish language and culture in Korea, whilst at the same time indicating mutual interests and searching for common places in the historical past and in literary texts. Next, the reception of Polish literature in Korea is presented as one of the possibilities of taming a distant culture, as is the history of the only Polish studies course so far at the Hankuk University of Foreign Studies, and the language policy of the Korean government towards the education of rare foreign languages. The outline also includes a description of the project, which involves the creation of a series of textbooks that will enrich the offer of Polish language glottodidactics with material addressed to Korean-speaking audiences.

Keywords: Polish as a foreign language; Polish language glottodidactics; reception of Polish literature; teaching Polish in the Republic of Korea.